

မြန်မာဘာသာစကားရှိ ခံစားမှုပြုအနက်ကို အတ္ထုဗေဒအမြင်ဖြင့် လေ့လာခြင်း
ဒေါက်တာအေးသိမ့်သိမ့်ထွေး^၁

စာတမ်းအကျဉ်း

ဤစာတမ်းတွင် မြန်မာမှုနယ်ပယ်၌ နေ့စဉ်ပြောဆိုသုံးစွဲနေသော မြန်မာဘာသာစကားရှိ အနက်အဓိပ္ပာယ်အမျိုးအစားမှ ခံစားမှုပြုအနက်ကို လေ့လာတင်ပြထားပါသည်။ ထိုသို့ လေ့လာရာတွင် စကားအသုံးအနှုန်း၊ လေသံထူးခြားမှုနှင့် ခံစားမှုပြုအနက်၊ ဗန်းစကားနှင့် ခံစားမှုပြုအနက်၊ အနက်ရိုးတူ ဝေါဟာရများနှင့် ခံစားမှုပြုအနက်၊ အယဉ်သုံးစကားနှင့် ခံစားမှုပြုအနက်၊ တစ်ဦးဆိုင်အမည်နှင့် ခံစားမှုပြုအနက်၊ နေ့စဉ်သုံးစကားများနှင့် ခံစားမှုပြုအနက်တို့ကို လေ့လာ တင်ပြထားပါသည်။ ဤသို့ တင်ပြရာတွင် ဘာသာဗေဒ၏ အဓိကဘာသာရပ်ခွဲတစ်ခုဖြစ်သော အတ္ထုဗေဒအမြင်ဖြင့် လေ့လာတင်ပြထားပါသည်။

သော့ချက် - အတ္ထုဗေဒ၊ အနက်အဓိပ္ပာယ်၊ ခံစားမှုပြုအနက်

နိဒါန်း

မြန်မာဘာသာစကားကို လေ့လာရာတွင် အနက်အဓိပ္ပာယ်သည် အရေးပါသော အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်ပါသည်။ ထိုဘာသာစကားအတွင်းရှိ အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို သိပ္ပံနည်းကျခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ လေ့လာသောပညာသည် အတ္ထုဗေဒ ဖြစ်သည်။ နှစ်ပေါင်းထောင်ချီကြာမြင့်ပြီဖြစ်သော မြန်မာဘာသာစကားရှိ အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို အတ္ထုဗေဒအမြင် ဖြင့် လေ့လာရာတွင် မြန်မာဘာသာစကားတွင် အနက်အဓိပ္ပာယ်(၇)မျိုး ခွဲခြားနိုင်ပြီး ယင်းတို့အနက်မှ ခံစားမှုပြု အနက်ကို ရွေးချယ်၍ လေ့လာတင်ပြထားပါသည်။

ရည်ရွယ်ချက်

ဘာသာစကားပြောဆိုရာတွင် အနက်အဓိပ္ပာယ်သည် အလွန်အရေးပါသည့်နည်းတူ ဘာသာစကားပြောဆို သုံးနှုန်းရာမှ ထင်ဟပ်လာသော ခံစားမှုပြုအနက်သည်လည်း အလွန်အရေးပါကြောင်း သိရှိရပြီး မြန်မာဘာသာ စကားကို ပိုမိုကျွမ်းကျင်စွာ သုံးစွဲလာနိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။

^၁ ကထိက၊ သမဝါယမတက္ကသိုလ် (သန်လျင်)

၁။ အနက်အဓိပ္ပာယ်

၁၊ ၁။ ဘာသာစကားနှင့် အနက်အဓိပ္ပာယ်

ဘာသာစကား၏ အသက်သည် အနက်အဓိပ္ပာယ်ဖြစ်သောကြောင့် ကမ္ဘာပေါ်တွင် မည်သည့်ဘာသာစကားမဆို အဓိပ္ပာယ်မရှိသော ဘာသာစကားဟူ၍ မရှိပေ။ “လူတို့သည် ပြောစရာတစ်ခုခုမရှိဘဲ စကားမပြော။ ပြောစရာ ရှိမှသာလျှင် စကားပြောကြသည်။ ထိုပြောစရာအကြောင်းတစ်ခုခုသည် အဓိပ္ပာယ်ဟုဆိုနိုင်ပါသည်။”^၁ ထို့ကြောင့် လူတို့သည် အဓိပ္ပာယ်ကို စိတ်ဝင်စားကြပါသည်။ ဘာသာစကားတိုင်းတွင် အဘိဓာန်များရှိနေခြင်းကို ကြည့်လျှင်လည်း အဘိဓာန်သည် အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်ပင် ဖြစ်ပါသည်။

ဘာသာစကားနှင့် အနက်အဓိပ္ပာယ်၏ ဆက်နွယ်မှုကိုဖော်ပြသော အဆိုတစ်ရပ်မှာ “ကမ္ဘာပေါ် ၌ အဓိပ္ပာယ်မရှိသော ဘာသာစကားဟူ၍လည်း မရှိစကောင်း၊ ဘာသာစကားမရှိသော အဓိပ္ပာယ်ဟူ၍လည်း မရှိစကောင်း၊ ဘာသာစကားရှိသည်နှင့် အဓိပ္ပာယ်သည် ရှိရမည်သာဖြစ်ပါသည်။”^၂

ဘာသာစကားတစ်ခုကို လေ့လာသည်ဆိုရာတွင်လည်း စကားသံဖွဲ့ပုံကို လေ့လာရုံမျှနှင့်လည်း မပြီး၊ သဒ္ဒါဖွဲ့ပုံကို လေ့လာရုံမျှလည်း မပြီးဘဲ လေ့လာမှု၏ နောက်ဆုံးဦးတည်ချက်မှာ အနက်အဓိပ္ပာယ်ပင် ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ဘာသာစကားတိုင်းတွင် အဓိပ္ပာယ်သည် အရေးပါပြီး ဘာသာစကားတစ်ခု အောင်မြင်စွာရပ်တည် နိုင်ရေးအတွက် အနက်အဓိပ္ပာယ်သည် ဘာသာစကားတို့၏ အနှစ်သာရ အမြဲတေဖြစ်သည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။

၁၊ ၂။ အတ္ထဗေဒဟူသည်

အတ္ထဗေဒဟူသည် ဘာသာဗေဒ၏ အဓိကဘာသာရပ်ခွဲ တစ်ခု^၃ ဖြစ်သည်။ ဘာသာစကားအတွင်းရှိ အနက် အဓိပ္ပာယ်ကို သိပ္ပံနည်းကျခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ၍ လေ့လာသောပညာရပ်ဖြစ်သည်။ ဤပညာရပ်သည် သရုပ်ဖော် ဘာသာဗေဒတွင် ပါဝင်သော သဒ္ဒါဗေဒ၊ အတ္ထဗေဒ၊ သဒ္ဒါဟူသော အဓိကအပိုင်းကြီး သုံးပိုင်းအထဲမှ တစ်ပိုင်း အပါအဝင်ဖြစ်ပြီး အခြားအပိုင်းနှစ်ပိုင်းနှင့် အပြိုင် အရေးပါသည့် ပညာရပ်ဖြစ်သည်။ ထင်ရှားသော အတ္ထဗေဒ ဝါ ဒ(၃)မျိုးမှာ စိတ်ဝါဒ^၄၊ အမူအရာဝါဒ^၅၊ အခြေအနေဝါဒ^၆ တို့ဖြစ်သည်။

^၁ ထွန်းမြင့်၊ ၁၉၉၅၊ ၁၁၀
^၂ ထွန်းမြင့်၊ ၁၉၉၅၊ ၁၁၀
^၃ a major branch of Linguistics
^၄ mentalism
^၅ behaviouralism
^၆ contextualism (Context of situation)

စိတ်ဝါဒမှာ ဘာသာစကားတစ်ခုအတွင်းရှိ အဓိပ္ပာယ်သည် လူတို့၏စိတ်ကို အခြေခံ၍ဖြစ်လာသည်။ ထို့ကြောင့် အဓိပ္ပာယ်ကို လေ့လာဖော်ထုတ်ရာ၌ လူတို့၏စိတ်ကို အခြေခံ၍ လေ့လာဖော်ထုတ်ပေးရမည်။ တစ်နည်းဆိုလျှင် ဘာသာစကား၏ အဓိပ္ပာယ်သည် လူတို့၏ စိတ်ကူးပင်ဖြစ်သည်ဟူသော ဝါဒဖြစ်သည်။

အမူအရာဝါဒမှာ ဘာသာစကားတစ်ခုအတွင်းရှိ အဓိပ္ပာယ်သည် လူတို့၏အမူအရာကို အခြေခံ၍ ဖြစ်လာသည်။ ထို့ကြောင့် အဓိပ္ပာယ်ကို လေ့လာဖော်ထုတ်ရာ၌ လူတို့၏အမူအရာကို အခြေခံ၍ လေ့လာဖော်ထုတ်ပေးရမည်။ တစ်နည်းဆိုလျှင် ဘာသာစကား၏ အဓိပ္ပာယ်သည် လူတို့၏ အမူအရာပင် ဖြစ်သည်ဟူသော ဝါဒဖြစ်သည်။

အခြေအနေဝါဒမှာ ဘာသာစကားတစ်ခုအတွင်းရှိ အဓိပ္ပာယ်သည် ဘာသာစကားကို အသုံးပြုသည့် ပတ်သက်ရာ ပတ်သက်ကြောင်း အခြေအနေအရပ်ရပ်ကို အခြေခံ၍ ဖြစ်လာသည်။ ထို့ကြောင့် စကားသံ၏ အဓိပ္ပာယ်ကို လေ့လာဖော်ထုတ်ရာ၌ ယင်းစကားသံကို အသုံးပြုရာတွင်ရှိနိုင်သော ပတ်သက်သမျှသော အခြေအနေ အရပ်ရပ်ကို စုပေါင်းအခြေခံ၍ ဖော်ထုတ်ပေးရမည်။ တစ်နည်းဆိုရလျှင် စကားသံတစ်သံ၏ အဓိပ္ပာယ်သည် ယင်းစကားသံကို အသုံးပြုရာတွင်ရှိနိုင်သော ပတ်သက်ရာ ပတ်သက်ကြောင်း အခြေအနေ အရပ်ရပ်ပင်ဖြစ်သည် ဟူသောဝါဒဖြစ်သည်။

ထို့ကြောင့် အတ္ထဗေဒဟူသည် ဘာသာစကားအတွင်းရှိ အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို သိပ္ပံနည်းကျခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ၍ လေ့လာသောပညာရပ်ဖြစ်သည်။

၁၊ ၃။ အတ္ထဗေဒသီအိုရီများ

ဘာသာစကားဆိုင်ရာ ပြဿနာများကို ဘာသာစကားနယ်ပယ်တွင်ရှိသော အရာများ၏ အကူအညီဖြင့်သာ ဖြေရှင်းသင့်သည်ဟု ခေတ်သစ်အတ္ထဗေဒပညာရှင်များက ယူဆလာခဲ့ကြသည်။ ထို့ကြောင့် အနက်အဓိပ္ပာယ် လေ့လာရာတွင် သက်ဆိုင်ရာဘာသာစကားတစ်ခုအတွင်းရှိ အနက်အဓိပ္ပာယ်သဘောများကို သရုပ်ဖော် လေ့လာခြင်းဖြင့် အနက်အဓိပ္ပာယ်ဆိုင်ရာ သီအိုရီများကို ဆက်လက်လေ့လာဖော်ထုတ်ခဲ့ကြသည်။ ယခုအခါ တွင် အတ္ထဗေဒသီအိုရီများ များစွာတိုးတက်ပြောင်းလဲခဲ့ပြီဖြစ်သည်။ ဆက်၍လည်း ပြောင်းလဲတိုးတက် နေဦးမည်ဖြစ်သည်။ အဓိကကျသော အတ္ထဗေဒဆိုင်ရာ သီအိုရီများမှာ-

- (၁) အဓိပ္ပာယ်ကို စကားပြောသူက သူပြောနေသည့် အကြောင်းအရာနှင့်ပတ်သက်၍ ၎င်း၌ ရှိနေသော စိတ်ကူးရုပ်ပုံ^၁ အဖြစ် ဖွင့်ဆိုသည့် Conceptual Theory (Conceptualism)

^၁ mental image

- (၂) ဘာသာဗေဒသင်္ကေတနှင့် ၎င်းကရည်ညွှန်းသော အရာဝတ္ထုတို့အကြား တိုက်ရိုက် ဆက်စပ်မှုရှိသည်ဟု ယူဆသော Reference / Correspondence Theory
- (၃) သီးခြားအခြေအနေတစ်ခုတွင် အခြားစကားလုံးများနှင့် အခြေအနေအရ အနက် ဆက်စပ်ဖြစ်ပေါ်မှုကို လေ့လာသည့် Contextual Theory
- (၄) ကန့်သတ်ထားသည့် အဓိပ္ပာယ်နယ်ပယ်များအတွင်းရှိ အဖွဲ့ဝင်အချင်းချင်း အဓိပ္ပာယ် အရ ဆက်စပ်မှုကို လေ့လာသည့် Field Theory
(သာဓကအားဖြင့် - အဖိုး၊ အဖွား၊ အဖေ၊ အမေ၊ အစ်ကို၊ အစ်မ၊ ဦးလေး၊ အဒေါ်၊ ဘကြီး စသည့် အဖေဘက်၊ အမေဘက် ကျားမ လိင်ဆက်စပ်မှုကိုပြသည့် ဆွေမျိုးစပ် ဝေါဟာရများ ၎င်းတို့အချင်းချင်း ပတ်သက်ဆက်စပ်မှုကို လေ့လာခြင်းမျိုးဖြစ်သည်။)
- (၅) အဓိပ္ပာယ်အစိတ်အပိုင်းများခွဲ၍ လေ့လာသည့် Componential Analysis
(သာဓကအားဖြင့် “ကောင်လေး” ဟူသော စကားကို လူသား၊ အဖို၊ ကလေး စသည်ဖြင့် ခွဲခြမ်းပြခြင်းမျိုးဖြစ်သည်။)
- (၆) ဝေါဟာရအဓိပ္ပာယ်တစ်ခုစီနှင့် ၎င်းတို့၏ဝါကျအတွင်း အဆက်အစပ်အနေအထားကို လေ့လာသည့် Combinatorial Semantics
- (၇) အောက်ခံလွှာရှိ ယုတ္တိဆက်စပ်မှု^၁ ကို လေ့လာသည့် Generative Semantics တို့ဖြစ်ကြပါသည်။

ထို့အတူ အဓိပ္ပာယ်အမျိုးအစားများကို ခွဲခြားလေ့လာရာတွင်လည်း Geoffrey Leech က ၎င်း၏ Semantics အမည်ရှိ စာအုပ်တွင်-

- ၁။ အနက်ရိုး / ပညတ်အနက် / အဘိဓာန်အနက်^၂
- ၂။ ဂယက်အနက် / ဂုဏ်ရည်ပြအနက်^၃
- ၃။ လူမှုဝန်းကျင်အနက်^၄
- ၄။ ခံစားမှုပြအနက်^၅

^၁ underlying logical relations
^၂ conceptual meaning / denotative meaning
^၃ connotative meaning
^၄ stylistic meaning
^၅ effective meaning

၅။ နှစ်ဖက်သွားအနက် ^၁

၆။ ဒွန်တွဲအနက် ^၂

၇။ အလေးပေးအနက်^၃ ဟူ၍ အဓိပ္ပာယ် (၇) မျိုး ခွဲခြားဖော်ပြထားသည်။ ^၄

၁။ ၄။ မြန်မာဘာသာစကားရှိ အနက်အဓိပ္ပာယ်အမျိုးအစားများ

ဘာသာစကားကို ကြားခံမထွ်ိုင် ^၅ အဖြစ် အသုံးပြု၍ အနက်အဓိပ္ပာယ် ပေးပို့ဆက်သွယ်နိုင်မှုမှာ အံ့မခန်း ကျယ်ပြန့်လှပေသည်။ စကားလုံးများ၊ ဝါကျများကို သာမန်အားဖြင့် နားလည် အနက်အဓိပ္ပာယ်ဖော်သည် လည်းရှိ၍ ပြောသူနှင့် နာသူ၊ ရေးသူနှင့် ဖတ်သူတို့အကြား ပတ်သက်ဆက်နွယ်မှု အပါအဝင် အနက်ရိပ်များ၊ စိတ်သဘောထားများ၊ လျှို့ဝှက်ချက်များကိုပါ ထည့်သွင်းတွက်ချက်ကာ အနက်အဓိပ္ပာယ်ဖော်ကြသည်လည်း ရှိသည်။ “ထမင်းစားပြီးပြီလား” ဟု မိတ်ဆွေတစ်ဦးကတစ်ဦးကို ယဉ်ကျေးမှုသဘောအရ နှုတ်ခွန်းဆက်သည် ဟု သာမန်အဓိပ္ပာယ်ဖော်သည်လည်းရှိ၍ အမှန်တကယ် ထမင်းစားပြီး/မပြီး သိချင်၍ မေးသည်ဟုလည်း အဓိပ္ပာယ်ကောက်နိုင်သည်။ ပထမအဓိပ္ပာယ်ကောက်ပုံမှာ တိုင်းရင်းဘာသာစကားကို ပြောဆိုသုံးစွဲသူအများစုက သဘောတူသတ်မှတ်ကာ နားလည်လက်ခံထားသော သာမန်အနက် အဓိပ္ပာယ်^၆ မျိုးဖြစ်သော်လည်း ဒုတိယ အဓိပ္ပာယ်ကောက်ပုံမျိုးမှာ လူမှုရေးနောက်ခံများ၊ ယဉ်ကျေးမှုအစဉ်အလာ ထုံးတမ်းများ ရှောင်စလေ့များစသည် တို့ကိုပါ ထည့်သွင်းစဉ်းစားရသည်အထိ ကျယ်ပြန့်တတ်ပါသည်။

မြန်မာဘာသာစကားတွင် စကားလုံးများက ရည်ညွှန်းသော အနက်အဓိပ္ပာယ်များကို အနက်အဓိပ္ပာယ်ရှုထောင့်မှ အမျိုးအစားခွဲလျှင် အနက်အဓိပ္ပာယ်နှစ်မျိုးရှိပါသည်။ ၎င်းတို့မှာ ပညတ်အနက်နှင့် ဂယက်အနက်တို့ဖြစ်ပါသည်။ ပညတ်အနက်ကို အနက်ရိုး၊ သဘောလက္ခဏာပြအနက်၊ အဘိဓာန်အနက်ဟု ခေါ်ဆိုကြသေးသည်။ ဂယက်အနက်ကိုလည်း တွဲဖက်အနက်ဟု ခေါ်ဆိုကြသည်။ ပညတ်အနက် (အနက်ရိုး)ကို သုတပေးသောအနက်၊ ဂယက်အနက်ကို ခံစားမှုပြသောအနက်ဟူ၍ ခွဲခြားလေ့လာတတ်ကြပါသည်။

^၁ reflected meaning
^၂ collocative meaning
^၃ thematic meaning
^၄ Leech, 1960, 10
^၅ medium
^၆ denotative meaning

အတ္ထဗေဒပညာရှင်များသည် အလေ့လာခံဖြစ်သော အနက်အဓိပ္ပာယ်နယ်ပယ်နှင့် ပတ်သက်၍ အယူအဆကွဲပြားကြသည်။ ပညာရှင်အချို့က ဘာသာစကားဖြင့် ဆက်သွယ်နိုင်သမျှ အကြောင်းအရာ အားလုံးကို အနက်အဓိပ္ပာယ်အဖြစ် ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်သတ်မှတ်လိုကြသည်။ ပညာရှင်အချို့ကမူ အနက်ရိုး (အဘိဓာန်တွင် ဖွင့်ဆိုထားသော အနက်မျိုး) တစ်နည်းအားဖြင့် သဘောလက္ခဏာပြအနက်^၁ ကိုသာ အနက် အဓိပ္ပာယ်ဟု သတ်မှတ်လိုကြသည်။

အနက်အဓိပ္ပာယ်အမျိုးအစားကြီး (၂) မျိုးကို ထပ်မံ၍ မျိုးစိတ်လိုက်သောအခါ Geoffrey Leech ၏ သီအိုရီအတိုင်း အမျိုးအစား (၇) မျိုး ခွဲခြားနိုင်ပါသည်။

၂။ မြန်မာဘာသာစကားရှိ ခံစားမှုပြအနက်

မြန်မာဘာသာစကားတွင် အချို့သော စကားလုံးများ၏ ပညတ်အနက်နောက်ကွယ်၌ ခံစားမှုတစ်စုံတစ်ရာ တွဲဖက်ပေါ်လာကြောင်း တွေ့ရသည်။ ယင်းသို့ အနက်ရိုး၏နောက်တွင် ကပ်ပါလာသော ခံစားမှုကို ဖော်ပြသည့် အနက်ကို ခံစားမှုပြအနက်ဟုခေါ်သည်။ တစ်နည်းအားဖြင့် ခံစားမှုနှင့်ယှဉ်တွဲနေသော စကားလုံး၏အနက်ကို ခံစားမှုပြအနက်ဟု ဆိုလိုခြင်းဖြစ်သည်။ စကားတစ်လုံးကို ခံစားမှုနှင့် ယှဉ်၍ သုံးကြည့်လေလေ ခံစားမှု သဘောကို မြင်နိုင်လေလေဖြစ်သည်။ ဆေးပုလင်းထဲတွင် ဆေးမရှိတော့သည့်တိုင် ဆေးနံ့ကျန်နေတတ်သည့် သဘောမျိုးဖြစ်သည်။ စကားလုံးကို ကြားလိုက်သည်နှင့် နှစ်မြို့ဖွယ်၊ မနှစ်မြို့ဖွယ် ခံစားချက်ကို တိုက်ရိုက် ထိခိုက်စေသည်။ “တစ်နည်းအားဖြင့် သုံးနှုန်းပြောဆိုသောစကားတွင် ပြောသူ၏ ပုဂ္ဂလခံစားမှု၊ ပြောသူက နာသူအပေါ်ထားသည့် သဘောထား၊ ပြောသူက ပြောနေသည့် အကြောင်းအရာပေါ်ထားသည့်သဘောတို့ ထင်ဟပ်နေလျှင် ယင်းတို့ကို ခံစားမှုပြအနက်ဟု ခြုံ၍ ခေါ်ဆိုနိုင်သည်”^၂ ဟု ဆရာကြီး ဦးခင်အေးက “အတ္ထဗေဒနိဒါန်း” တွင် ခံစားမှုပြအနက်နှင့် ပတ်သက်၍ ဖွင့်ဆိုထားသည်။ ခံစားမှုပြအနက်ကို စကားလုံးတို့ ၏ ပညတ်အနက် ဂယက်အနက်တို့ဖြင့်ပင် ထင်ရှားပြည့်စုံစွာ ဖော်ပြနိုင်သည်ကို တွေ့ရပါသည်။

၂။ ၁။ စကားအသုံးအနှုန်း၊ လေသံထူးခြားမှုနှင့် ခံစားမှုပြအနက်

လူတစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး စကားပြောဆိုရာတွင် ပြောသူ၏လေသံ၊ စကားလုံးအသုံးအနှုန်းတို့သည် နာသူအပေါ်တွင် ခံစားမှုအနက်ကို အမျိုးမျိုးထွက်ပေါ်လာစေနိုင်ပါသည်။ “မင်းမျက်နှာမကြည့်ချင်ဘူး” ဟု ဆိုလျှင် ပြောသူက နာသူအပေါ် မည်သို့သဘောထားသည်မှာ အထူးစဉ်းစားရန်မလိုပေ။ သို့သော် ထိုမျှတိုက်ရိုက်မကျသော စကားလုံးများဖြင့်လည်း ပြောသူက နာသူအပေါ်ထားရှိသော စိတ်သဘောထားများကို ပေါ်လွင်စေခြင်းများ လည်း ရှိပေသည်။

^၁ conceptual meaning

^၂ ခင်အေး၊ ၂၀၀၄၊ ၈၁

သာကေအားဖြင့် လူအများကို တိတ်ဆိတ်စွာနေရန် ရည်ရွယ်၍ ပြောကြားရာတွင် “အသံ တိုးတိုးဖြင့်ပြောပါ” ဟု ပြောနိုင်သကဲ့သို့ “မဆူကြပါနဲ့” ဟုလည်း ပြောနိုင်သည်။ ပြောသူ၏ နာသူအပေါ် ထားရှိသော ယဉ်ကျေးသည့်သဘောထားနှင့် မနှစ်မြို့သည့် သဘောထားကို ခွဲခြားစွာ တွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။ ထိုသို့ပြောဆိုရာတွင် စကားသုံးနှုန်းပုံနှင့် လေသံတို့သည် အလွန်အရေးပါလှသည်။ ယဉ်ယဉ်ကျေးကျေးသုံးနှုန်း ပြောဆိုသော “အသံတိုးတိုးဖြင့်ပြောပါ” ဟူသော စကားကိုပင် ငေါတော့တော့လေသံဖြင့်ပြောပါက အခြား အဓိပ္ပာယ်တစ်မျိုးဖြစ်သွားမည်။ ထို့အတူ မနှစ်မြို့သော သဘောပါသည့် “မဆူကြပါနဲ့” ဟူသော စကားကို လေသံပြင်းပြင်းဖြင့်မပြောဘဲ တောင်းပန်သည့် လေယူလေသိမ်းဖြင့် ပြောပါက နောက်ပြောင်ကျီစယ်သည့် အဓိပ္ပာယ်ကို ပြောင်းသွားနိုင်ပေမည်။

“ဒီနားက ရှောင်ပေးပါ”

“ဒီနားက ထွက်သွားပါ”

ဟူသော ဝါကျတို့တွင်လည်း ပထမဝါကျသည် အကြောင်းအရာတစ်ခုခုကြောင့် နေရာမှခွာရန် တောင်းပန်သော၊ ယဉ်ကျေးသော ခံစားမှုပြုအနက် ထင်ဟပ်နေ၍ ဒုတိယဝါကျမှာမူ ရိုင်းသော၊ မျက်နှာ မကြည့်ချင်၍ ဒေါသနှင့်ပြောသော၊ အလိုက်မသိရန်ကောဟူသော ဒေါသနှင့်ပြောသော ခံစားမှုပြုအနက်တို့ ထင်ဟပ်နေသည်ကို တွေ့ရပါသည်။

ထို့ပြင် -

“ကျွန်တော့်ဖခင် ကွယ်လွန်သွားပြီ”

“ကျွန်တော့်အဖေဆုံးသွားပြီ”

“ကျွန်တော့်အဘိုးကြီး ကြွသွားပြီ”

ဟူသောဝါကျတို့သည် အနက်ရိုးချင်း တူညီကြသော်လည်း ခံစားမှုပြုအနက်တို့မှာ များစွာ ကွာခြားသွားကြောင်း တွေ့ရပါသည်။ ပထမဝါကျသည် ရိုသေလေးစားသောသဘော၊ ဝမ်းနည်းကြေကွဲသော သဘောကို ပြသည်။ ဒုတိယဝါကျသည် သာမန်အားဖြင့် ပြောသော သဘောကိုပြသည်။ တတိယဝါကျမှာမူ ရိုသေလေးစားမှုမရှိသော၊ တန်ဖိုးမရှိသော၊ ရိုင်းစိုင်းသောသဘောတို့ကို ဖော်ပြနေပါသည်။ ထို့ကြောင့် စကား ပြောဆိုရာတွင် စကားအသုံးအနှုန်းနှင့် လေသံထူးခြားမှုတို့ကြောင့် ခံစားမှုပြုအနက်အမျိုးမျိုး ပေါ်ထွက်စေနိုင် ပါသည်။

ထို့အတူ အမေဖြစ်သူက သမီးဖြစ်သူအား ဈေးမှဝယ်လာသောလက်ဆောင်ကို ပြသရာ သမီး ဖြစ်သူက “ဒါလေးလား” ဟုဆိုလျှင် ကျေနပ်နှစ်သက်သော၊ ဝမ်းသာသော ခံစားမှုအနက်ကို ထင်ဟပ်စေ၍ “ဒါကြီးလား” ဟုဆိုလျှင်မူ မကြိုက်နှစ်သက်သော ခံစားမှုပြုအနက်တို့ ထင်ဟပ်စေနိုင်ကြောင်း တွေ့ရသည်။

ထို့ကြောင့် လူတစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး ပြောဆိုဆက်ဆံရာ၌ လေသံအနိမ့်အမြင့် အတက်အကျနှင့် စကားလုံးအသုံးအနှုန်းတို့သည် အလွန်အရေးကြီးပါသည်။ ယင်းတို့ကို နေရာလွဲမှားစွာ အသုံးပြုမိပါက တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး နားလည်မှုလွဲမှား၍ ခံစားမှုပြုအနက်တို့လည်း အမျိုးမျိုးထင်ဟပ်စေနိုင်ပါသည်။

၂၊ ၂။ ဗန်းစကားနှင့် ခံစားမှုပြုအနက်

မြန်မာဘာသာစကားသဘာဝအရ လူမှုဆက်ဆံရေးကိစ္စများတွင် သူ့နေရာနှင့်သူ သုံးရသောစကားများ ရှိပါသည်။ အထူးသဖြင့် “ဗန်းစကားများ”^၁ သည် လူငယ်အချင်းချင်းပြောသောအခါတွင် သုံးလေ့သုံးထရှိ သည်။ လူငယ်များသည် မိမိထက်အရွယ်ဂုဏ်ကွာခြားလွန်းသော လူကြီးများကို ပြောဆိုရာတွင် ဗန်းစကားများ သုံးသည့်အခါ ရိုင်းစိုင်းသော ခံစားမှုများ ထွက်ပေါ်လာနိုင်ပါသည်။

သာမကအားဖြင့် မိမိအိမ်အလှူသို့လာသော ဆရာမ အားပါးတရစားစေလို၍ “အမုန်းဆွဲပါ” ပြောဆိုပါက ရိုင်းစိုင်းသော ခံစားမှုပြုအနက်ကို ထင်ဟပ်စေနိုင်ပါသည်။ သို့သော် မိမိ၏သူငယ်ချင်းကို ထိုအတိုင်းပြောပါကမူ လူငယ်သဘာဝအချင်းချင်း မည်သို့သော ခံစားမှုမျှမဖြစ်ပေါ်နိုင်ပေ။ ဦးလတ်၏ “ရွှေပြည်စိုးဝတ္ထု”တွင် ဘိလပ်ပြန်ဝတ်လုံတော်ရ မောင်သောင်းဖေက သူ့ဖခင်ဦးရာကျော်ကို မိန်းမတောင်း ခိုင်းရာ၌-

“အဖေညက အငြိမ့်ပွဲမှာ အလွန်လှပတဲ့ မဒကလေးတစ်ယောက်ကို ကျွန်တော်တွေ့ခဲ့ပါတယ်။ ကျေးဇူးပြု၍ သည်မဒလေးကို ကျွန်တော့်ကို စပ်ပေးပါ။”^၂

ဟူ၍ ပြောလေသည်။ မောင်သောင်းဖေမှာ ဘိလပ်ပြန်လာပြီးကတည်းက ဘယ်နေရာမှာစကားသုံးရ ကောင်းမှန်းမသိအောင် မြန်မာအမူအရာများ ပျက်ယွင်းနေပြီးဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့်လည်း ဦးရာကျော်က-

“မဒဆိုတဲ့ ကာလစကားမှ မေဒဟူသော ပါဠိစကားမှလာတဲ့စကား မေဒသဒ္ဒါသည် “အဆီအနှစ်” လို့ အဓိပ္ပာယ်ရတယ်။ သည်စကားမျိုး ဆိုတာထက် ဝတ်လုံတော်ရမင်းတို့ အချင်းချင်း သက်တူရွယ်တူမျှ နှင့် ပြောရတဲ့စကားမျိုး မိဘမှစ၍ ဆရာသမားလူကြီးလူကောင်း သက်ကြီးရွယ်အိုကြီးများ ရှေ့မှာသုံးရသော စကားမျိုးမဟုတ်။

^၁ slang
^၂ လတ်၊ မ. ၁၂၇၆၊ ၂၈၆

ဝတ်လုံတော်ရမင်းကတော့ မြန်မာစကားအသုံးအစွဲများကို မေ့ခဲ့တဲ့
လက္ခဏာနဲ့တူတယ်။”^၁

ဟူ၍ ခပ်ထေ့ထေ့လေး ပြန်ပြောလိုက်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ဤအချက်ကို ကြည့်ခြင်းအားဖြင့် ဗန်းစကားများသည်
အသုံးနေရာလွဲမှားလျှင် ရိုင်းစိုင်းသော ခံစားမှုအနက်များ ဖြစ်ပေါ်လာတတ်သည်။

ထို့ပြင် “ညောင်းသည်” ဟူသောစကားမှာ ဗန်းစကားဖြစ်ပြီး အနက်မှာ “သွားသည်” ဟု
အနက်ရသည်။ ထို့ကြောင့် ဖခင်ဖြစ်သူအား “အဖေညောင်းတော့မလား” ဟုမေးလျှင် အဖေမှာ ဘာပြန်ဖြေရမှန်း
မသိအောင် ဖြစ်ရသည်။ ထိုစကားကြားရပါက အဖေအပေါ်ထားရှိသော လေးစားခြင်း၊ တန်ဖိုးထားခြင်းများ
ပျောက်ဆုံးနေပြီး ရိုင်းစိုင်းသည်ဟု ခံစားလာရသည်။

- ထို့အတူ “ ဆွဲစိ - (ဗန်း) *မိမိဘက်ပါအောင်သိမ်းသွင်းသည်။
- ဖြဲ - (ဗန်း) ခြိမ်းခြောက်သည်။
- စော် - (ဗန်း) မိန်းမငယ်
- စွဲ - (ဗန်း) စားသည်။
- ဝိုက် - (ဗန်း) စားသည်။
- လျှော - (ဗန်း) သေသည်။
- ဘွားတော် - (ဗန်း) မိမိထက်အသက်ကြီးသူ၊ ဂုဏ်ကြီးသူ။
- ဂျင်းထည့် - (ဗန်း) ဒုက္ခရောက်အောင်လုပ်သည်။
- ဂွမ်း - (ဗန်း) အဆင်မပြေဖြစ်သည်။
- အသည်းပေါက် - (ဗန်း) စိတ်တို / စိတ်ဆိုးသည်။

စသည်ဖြင့် ဗန်းစကားများသည်လည်း လူတိုင်းနှင့် ပြောဆိုသုံးစွဲရန်မသင့်ပေ။ လွဲမှားစွာ
သုံးစွဲမိပါကလည်း ရိုင်းစိုင်းသည့် ခံစားမှုပြုအနက်များ ထွက်ပေါ်လာမည်ဖြစ်သည်။

၂။ ၃။ အနက်ရိုးတူ ဝေါဟာရများနှင့် ခံစားမှုပြုအနက်

တစ်ခါတစ်ရံတွင်မူ အနက်ရိုးချင်းတူသော်လည်း ခံစားမှုအနက်ချင်း ကွဲပြားသောစကားလုံးများ ရှိပါသည်။
လူတစ်ဦးတစ်ယောက် သေဆုံးရာတွင် “သူ့သေပြီ” ဟုပြောလျှင် မည်သည့်ခံစားမှုမှမပါဘဲ သာမန်ပြောခြင်း

^၁ လတ်၊ မ. ၁၂၇၆၊ ၂၈၆

* (ဗန်း) = ဗန်းစကား

ဖြစ်သည်။ “ကွယ်လွန်ပြီ၊ ဆုံးပါးပြီ” ဟုပြောလျှင် ယဉ်ကျေးသောခံစားမှုအပြင် သေဆုံးသူအား လေးစားသည့် ခံစားမှုအငွေ့အသက်များ ပါဝင်နေသည်။ “ဇာတ်သိမ်းပြီ၊ လျှော့ပြီ၊ ကြွပြီ” ဟူသော ဗန်းစကားများတွင် ခံစားမှုက တစ်မျိုးပြောင်းသွားသည်ကို တွေ့ရသည်။ ထိုစကားများသည် အနက်ရိုးချင်းတူသော “သေပြီ” ဟူသော အကြောင်းဖော်ပြသည့် အနက်ပင်ဖြစ်ပါသည်။

ထို့အတူ “အမျိုးသမီး” နှင့် “မိန်းမ” ဟူသော စကားတို့သည် အနက်ရိုးတူပြီး အမဖြစ်ကြောင်း ဖော်ပြသောအနက်ဖြစ်သည်။ သို့သော် “အမျိုးသမီး” ဟု ပြောလိုက်လျှင် မိန်းမများအားလုံးကို ကိုယ်စားပြုသည် ဟူသော ခံစားမှုပြုအနက်ကို တွေ့ရသည်။ “အမျိုးသမီး” ဟူသော စကားလုံးသည် ဂုဏ်သရေရှိသည့် လေးစားသည့် အငွေ့အသက်ပါသည့် ခံစားမှုများပါဝင်နေသည်။ “မိန်းမ” ဟုဆိုလျှင် သာမန်ပင် ခံစားရ၍ အမျိုးသမီးထုကြီးကို ကိုယ်စားပြုခြင်းမရှိသော အငွေ့အသက်ပါသည့်ခံစားမှုကို တွေ့ရသည်။ “မိန်းမ” ဟူသော စကားလုံးသည် လိင်အမျိုးအစားကိုပြသော ခံစားမှုအနက်ကို တွေ့ရသည်။ ထို့ကြောင့် အနက်ရိုးချင်းတူ သော်လည်း “ဟိုမိန်းမ” ဟူသောစကားနှင့် “ဟိုအမျိုးသမီး” ဟူသော စကားသည် ခံစားမှုပြုအနက်အရ ဂုဏ်ရည်ချင်းမတူနိုင်ကြောင်း တွေ့ရသည်။

အမျိုးသားတစ်ဦးက မိမိ၏အိမ်ထောင်ဖက်ဖြစ်သူကို ဖော်ပြရာတွင် “ဒါကျွန်တော့်အမျိုးသမီး ပါ ” ဟုဆိုလျှင် နာသူအား လေးစားမှုအငွေ့အသက် ထင်ဟပ်နေပါသည်။ “ဒါငါ့မိန်းမ၊ ငါ့မယား” ဟုဆိုလျှင် နာသူနှင့် ရင်းနှီးကျွမ်းဝင်သော ခံစားမှုထင်ဟပ်နေပါသည်။

“ကျွန်တော့်ဇနီးပါ” ဟုဆိုလျှင်မူ သာမန်ခံစားမှုနှင့် ပြောဆိုခြင်းဖြစ်သည်။ “ဒါငါ့မဟေသီလေ” ဟုဆိုလျှင်မူ မိမိအမျိုးသမီးအပေါ် ချစ်ကျွမ်းဝင်မှု၊ မြတ်နိုးမှု စသော ခံစားချက်အငွေ့အသက်များ ထင်ဟပ် နေပါသည်။ ထို့ကြောင့် “အမျိုးသမီး၊ မိန်းမ၊ မယား၊ ဇနီး၊ မဟေသီ” စသည့် အနက်ရိုးတူစကားလုံးများ ဖြစ်သော်လည်း ခံစားမှုအနက်မှာမူ ကွဲပြားလျက်ရှိသည်ကို တွေ့ရသည်။

ထို့အတူ အိမ်ထောင်ဘက် ယောက်ျားဖြစ်ကြောင်းကို ဖော်ပြရာတွင် “အမျိုးသား” ဟုဆိုလျှင် နာသူအပေါ်လေးစားသော ခံစားမှုအငွေ့အသက်များ မိမိအမျိုးသားအပေါ် အထင်ကြီးတန်ဖိုးထားသော ခံစားမှု အငွေ့အသက်များ ထင်ဟပ်နေပါသည်။ “ယောက်ျား” ဟုဆိုလျှင်မူ နာသူအပေါ် ရင်းနှီးကျွမ်းဝင်ခံစားမှုတို့ ထင်ဟပ်နေသည်။ “သူ့လင်လေ” ဟုဆိုလျှင်မူ မနှစ်မြို့သော ခံစားမှုအငွေ့အသက်တို့ ထင်နေကြောင်း တွေ့ရသည်။ ထိုစကားလုံးတို့သည်လည်း အနက်ရိုးတူပြီး ခံစားမှုအနက်ကွဲပြားသော စကားလုံးပင်ဖြစ်သည်။

ဆိုက်ကားနင်းသူကို “ဆိုက်ကားသမား” ဟုသုံးလျှင် နှိမ့်ချသည့် ခံစားမှုကို ထင်ဟပ်စေနိုင်ပြီး “ဆိုက်ကားဆရာ” ဟုဆိုလျှင်မူ သူ၏ ရိုးသားသော အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းမှုကို လေးစားသည့် သဘော ခံစားမှုများ ထင်ဟပ်နေသည်ကို တွေ့ရသည်။

ထို့ကြောင့် စကားပြောဆိုရာတွင် စကားအသုံးအနှုန်းသည် လွန်စွာအရေးကြီးသည်။ အချို့ စကားလုံးတို့သည် အနက်ရိုးချင်းတူသော်လည်း ခံစားမှုများအမျိုးမျိုးကွဲပြားသွားကြောင်း တွေ့ရသည်။

၂။ ၄။ အယဉ်သုံးစကားနှင့် ခံစားမှုပြအနက်

စကားပြောဆိုရာတွင် အချို့သောစကားလုံးများသည် ခံစားမှုပြအနက်ပြင်းထန်သဖြင့် ထိုခံစားမှုလျော့နည်းသွားစေရန် အယဉ်သုံးစကားများ^၁ ဖြင့် အစားထိုး၍ သုံးရသည်လည်း ရှိပါသည်။ သာဓကအားဖြင့် ဘေးအန္တရာယ်နှင့် ပတ်သက်သောကိစ္စ၊ လူမှုဆက်ဆံရေးကိစ္စများ၊ အလေးအပေါ့စွန့်ခြင်းနှင့်ဆိုင်သော သဘာဝကိစ္စများ၊ လိင်ကိစ္စ စသည်တို့တွင် တိုက်ရိုက်သုံး စကားလုံးတို့သည် ရိုင်းသဖြင့် ယဉ်ကျေးအောင် အသုံးပြုခြင်းဖြစ်သည်။

သာဓက - နာရေးကိစ္စဖြစ်ပေါ်နေသောအိမ်ကို “မသာအိမ်” ဟူသော စကားလုံးကိုသုံးလျှင် ရိုင်းပျရာ၊ ရက်စက်ရာကျသော အငွေအသက်များအပြင် ကြောက်ရွံ့ထိတ်လန့်သော ခံစားမှုမျိုးလည်း ပေါ်ပေါက်လာနိုင်ပေသည်။ ထို့ကြောင့် “အသုဘအိမ်” ဟူသော အယဉ်သုံးစကားဖြင့် အစားထိုးပြောလေ့ရှိသည်။

“မြွေကိုက်တယ်” ဟူ၍သုံးလျှင်လည်း အမှန်တကယ် မြွေကိုက်ခံရတော့မည့်သဖွယ် ထိတ်လန့်ကြောက်ရွံ့သော ခံစားမှုဖြစ်ပေါ်လာတတ်သောကြောင့် “ပိုးထိတယ်” ဟူသော အယဉ်သုံးစကားဖြင့် အစားထိုးပြောလေ့ရှိသည်။ ထို့ပြင် မြွေကို “ပိုး” ဟု သာမက “အကောင်ရှည်” ဟုလည်း ပြောင်းလဲပြောလေ့ရှိသည်ကို တွေ့ရသည်။

ထို့ပြင် သဘာဝကိစ္စများကို ဖော်ဆောင်သော စကားလုံးတို့သည် ရိုင်းပျသည့်သဘောကိုဆောင်သည့်အပြင် ထိုစကားလုံးတို့ကို ကြားလိုက်ရလျှင်မူ အမှန်တကယ်တွေ့ရသကဲ့သို့ ရွံရှာဖွယ်ခံစားမှုများ ဖြစ်ပေါ်လာတတ်သည်။ ထို့ကြောင့် “ကျင်ကြီး၊ ကျင်ငယ်” “အလေး၊ အပေါ့” “အခင်းကြီး” “အခင်းလေး” “မစင်” စသည့် အယဉ်သုံးစကားများဖြင့် အစားထိုးပြောလေ့ရှိပါသည်။

အချို့သော စကားလုံးများသည် ပြင်းထန်သော ခံစားမှုပြအနက်ကို ဖြစ်ပေါ်စေသဖြင့် အယဉ်သုံးစကားဖြင့် လဲလှယ်ပြောဆို သုံးစွဲလေ့ရှိကြသည်။

- သာဓက အိမ်သာ - သန့်စင်ခန်း၊ Toilet ၊ ထောင့်ခန်း
- သေ - ကွယ်လွန်၊ အနိစ္စရောက်၊ ဆုံးပါး၊ နာရေးကိစ္စဖြစ်
- အနူ - အနာကြီးရောဂါသည်၊ ကိုယ်အရေပြားရောဂါသည်
- အရူး - စိတ်ဝေဒနာသည်
- ငါးစိမ်းသည် - ငါးသည်

^၁ euphemism

မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဗမာလူမျိုးတို့က တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများဖြစ်သော “ကချင်၊ ကယား၊ ကရင်၊ ချင်း၊ မွန်၊ ရခိုင်၊ ရှမ်း” စသောသူများအား “ကချင်မ၊ ကယားမ၊ ကရင်မ၊ ချင်းမ၊ မွန်မ၊ ရခိုင်မ၊ ရှမ်းမ” စသည်ဖြင့် ခေါ်ဝေါ်ပါက ထိုသူတို့က မိမိတို့အား နှိမ့်ချ၍ခေါ်သည်ဟု ခံစားရသောကြောင့် မနှစ်မြို့ကြကြောင်း တွေ့ရသည်။

ထို့အတူ အချို့သော ပြည်နယ်များသို့ ရောက်သွားသော ဗမာလူမျိုးတို့အားလည်း တိုင်းရင်းသား တို့က “ဗမာ၊ ဗမာမ” စသည်ဖြင့် ခေါ်ဝေါ်ပါကလည်း မနှစ်မြို့သော အငွေ့အသက်တို့ ထင်ဟပ်နေကြောင်း တွေ့ရသည်။

ထို့ကြောင့် အယဉ်သုံးစကားသည် မလိုလားအပ်သော ခံစားမှုများ စိတ်လှုပ်ရှားစရာ အကြောင်းအရာများ ပြောရာတွင် စိတ်သက်သာရာရစေရန် (သို့) ခံစားမှုလျော့ပါးစေရန် ဖန်တီးသုံးစွဲလေ့ ရှိကြောင်း တွေ့ရသည်။

၂၊ ၅။ တစ်ဦးဆိုင်အမည်နှင့် ခံစားမှုပြုအနက်

ခံစားမှုပြုအနက်များသည် သက်ဆိုင်ရာ အညွှန်းခံအရာ၏ “ဂုဏ်အရည်အသွေးထူးခြားမှုကြောင့်လည်း ထွက်ပေါ်လာတတ်ပါသည်။ တစ်ဦးဆိုင်အမည်များတွင်လည်း ခံစားမှုပြုအနက်တို့ ထင်ဟပ်တတ်ကြောင်း တွေ့ရပါသည်။

ဘုရားဟောဇာတ်နိပါတ်များတွင် ပါဝင်သော “ဒေဝဒတ်၊ မာန်နတ်” ဟူသော အမည်တို့ သည်လည်း “ရက်စက်ခြင်း၊ ဖျက်ဆီးတတ်ခြင်း၊ ကောက်ကျစ်ခြင်း” စသော ဂုဏ်ရည်တို့ကြောင့် မနှစ်မြို့ဖွယ်၊ ကြောက်လန့်ဖွယ် ခံစားမှုများ ထင်ဟပ်ခဲ့ဖူးပါသည်။ “ဇူဇူကော” ဟူသော အမည်သည်လည်း ထိုနည်းတူ ရွံရှာဖွယ်၊ စက်ဆုပ်ဖွယ် ခံစားမှုများကို ထင်ဟပ်စေပါသည်။

မြန်မာပြည်လွတ်လပ်ရေးအတွက် သက်စွန့်ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်ခဲ့သော “ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်း” သည် ကြည်ညိုလေးစားဖွယ် သူရသတ္တိနှင့် ပြည့်စုံသူတစ်ဦးဖြစ်ခဲ့သောကြောင့် “အောင်ဆန်း” ဟူသော အမည်၏ နောက်ကွယ်တွင် လေးစားဖွယ် ကြည်ညိုဖွယ် ခံစားမှုပြုအနက်များ ထင်ဟပ်စေနိုင်ပါသည်။

ထို့ပြင် မြန်မာ့စာပေသမိုင်းတွင် ထင်ရှားခဲ့သော “ဦးပုည၊ ဇော်ဂျီ၊ မင်းသုဝဏ်” စသော စာပေ အကျော်အမော်တို့၏ အမည်များနောက်တွင်လည်း လေးစားဖွယ်၊ အားကျဖွယ်၊ ကြည်ညိုဖွယ် စသော ခံစားမှုပြု အနက်တို့ ထင်ဟပ်စေနိုင်ပါသည်။

အမည်နာမတို့တွင် ခံစားမှုပြုအနက်တို့ ထင်ဟပ်နိုင်သည်ကို လက်မခံသောသူများလည်း ရှိပါသည်။ ထိုသူများအား ဒေါက်တာခင်အေး၏ “အတ္ထဗေဒနိဒါန်း” တွင်

“ဒီလိုဆိုရင် သင်္ဘောသစ်တစ်စင်းတည်ဆောက်ပြီးလို့ နာမည်ပေးတဲ့အခါ Titanic လို့ နာမည်ပေးပါလား” ဟု ပြန်လည်ချေပသည့် သာဓကလည်း ရှိပါသည်။”^၁

ဟူ၍ ဖော်ပြထားသည်ကို တွေ့ရသည်။ ထို့အတူ မြန်မာပြည်တွင် လွန်ခဲ့သော (၁၀)နှစ်ခန့်က တံတားတူးမြောင်းတွင် နစ်မြုပ်ခဲ့သော “တိုင်းလုံးကျော်” ဟူသော သင်္ဘော၏အမည်ကိုလည်း ပေးချင်မည်မဟုတ်ပေ။ ထိုသင်္ဘောကြီး များ နစ်မြုပ်သွားခဲ့သည်မှာ ကြာပြီဖြစ်သော်လည်း ဘေးအန္တရာယ်ရှိဖွယ်၊ ကြောက်ရွံ့ထိတ်လန့်ဖွယ် ခံစားမှုပြု အနက်တို့သည် “Titanic ၊ တိုင်းလုံးကျော်” စသော သင်္ဘောကြီးများ၏အမည်တွင် စွဲထင်ကျန်သေးသောကြောင့် ဖြစ်နိုင်ပါသည်။

ထို့အတူ ဒီရေလှိုင်းတို့တွင် ကြောက်မက်ဖွယ်ကောင်းသော “ဆူနာမီ”^၂ ရေလှိုင်းနှင့် “နာဂစ်” မုန်တိုင်းတို့ကြောင့် အသက်အိုးအိမ်စည်းစိမ်တို့ ပျက်စီးခဲ့ရသည်။ ထို့ကြောင့် “ဆူနာမီ” “နာဂစ်” ဟူသော အမည်များ၏ နောက်တွင်လည်း ကြောက်ရွံ့ဖွယ်၊ ဝမ်းနည်းဖွယ်၊ မနှစ်မြို့ဖွယ် ခံစားမှုပြုအနက်တို့ ထင်ဟပ်စေ နိုင်ပါသည်။ လူမိုက်ကြီး လမ်းမတော်ဖိုးတုတ်၏ အမည်ကို အစွဲပြု၍ “ဖိုးတုတ်” ဟူ၍လည်း အမည် မပေးလိုပေ။ ထို့ကြောင့် သက်ဆိုင်ရာ အပြောတူစုအတွင်း၌ လူများ၏ကောင်းဂုဏ်၊ ဆိုးဂုဏ်ပေါ်မူတည်၍ ထိုသူများ၏အမည်များတွင် ခံစားမှုပြုအနက်များ ထင်ဟပ်လာနိုင်ပါသည်။ တစ်နည်းအားဖြင့် မူလအမည် ပိုင်ရှင်၏ ပြုမူဆောင်ရွက်ချက်အကျင့်စရိုက်တို့သည် ထိုအမည်များအပေါ်တွင် လွှမ်းမိုးသွားပြီး ထိုအမည်တို့နှင့် ပတ်သက်သော ခံစားမှုပြုအနက်တို့သည်လည်း ထိုအမည်တို့ပေါ်တွင် စွဲထင်ကျန်ရစ်နေသေးသောကြောင့်ပင် ဖြစ်ပါသည်။

သက်ရှိတို့၏ အမည်များသာမက သစ်သီးသစ်ဥများ၏ ကောင်းဂုဏ်၊ ဆိုးဂုဏ်ပေါ်မူတည်၍လည်း ထိုသစ်သီး၊ သစ်ဥများ၏ အမည်ကိုကြားလျှင် စိတ်ခံစားမှု တစ်မျိုးမျိုး ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်ပါသည်။

သာဓက - “ဒူးရင်းသီး”

တွင် စူးရှပြင်းထန်သော အနံ့တစ်မျိုးရှိသည်။ ထိုအနံ့နှင့်ပတ်သက်၍ ကြိုက်နှစ်သက်သူက မွှေးရနံ့ဟုထင်၍ စားချင်သောခံစားမှုဖြစ်လာမည်။ သို့သော် မကြိုက်နှစ်သက်သောသူက ထိုအနံ့ကို မခံနိုင်၍ “ဒူးရင်းသီး” ဟူသော အမည်ကြားသည်နှင့် ခေါင်းကိုက်ချင်သောခံစားမှု ဖြစ်လာမည်။ ဤသည်တို့သည် ဒူးရင်းသီးနှင့် ပတ်သက်သော ခံစားမှုပြုအနက်တို့ဖြစ်သည်။ ထိုခံစားမှုပြုအနက် “ဒူးရင်းသီး” ဂုဏ်ကို ဖော်ပြသော ဂုဏ်ရည်ပြ အနက်လည်း အမျိုးမျိုးပြောင်းသွားသည်။

^၁ ခင်အေး၊ ၂၀၀၄၊ ၈၆
^၂ tsunami

“သရက်သီး” ၊ “ရှောက်သီး” ၊ “သံပုရာသီး”

စသော အသီးတို့၏အမည်ကို ကြားလိုက်သည်နှင့် ချဉ်လွန်းသော အရသာရှိသည်ဟူသော ခံစားမှုပြုအနက် ပေါ်ထွက်လာကာ သွားရည်များပင် ယိုလာသည်ဟု ခံစားမိကြသည်။

ထို့ကြောင့် စိတ်ခံစားမှုများသည် အကြောင်းအရာအမျိုးမျိုး၊ အခြေအနေအမျိုးမျိုး၊ အရာဝတ္ထု အမျိုးမျိုး စသည်တို့၏ ဂုဏ်အရည်အသွေး ထူးခြားမှုတို့ကြောင့် အမျိုးမျိုးဖြစ်ပေါ်လျက်ရှိသည်။

“သကြံနံ၊ သီတင်းကျွတ်၊ တန်ဆောင်တိုင်၊ ခရစ်စမတ်” စသော စကားလုံးများသည် အချိန်ကာလအားဖြင့် နီးကပ်လာသည်နှင့်အမျှ ပျော်ရွှင်ဖွယ်စိတ်ခံစားမှုပြုအနက်များ ထွက်ပေါ်လာတတ်သည်။

တစ်ခါတစ်ရံ ဒေသ၏ထူးခြားမှုကြောင့်လည်း ထိုဒေသ၏အမည်ကို ကြားရသည်နှင့် တချို့မှာ စိတ်ခံစားမှုတစ်မျိုးမျိုး ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်ပါသည်။ “ပုဂံ၊ သာမည၊ စစ်ကိုင်းတောင်၊ ရွှေတိဂုံစေတီ” စသည့်နေရာ ဒေသအမျိုးမျိုးတို့ကြောင့် စိတ်ခံစားမှုအမျိုးမျိုးဖြစ်လာနိုင်ပြီး ခံစားမှုပြုအနက်အမျိုးမျိုး ပေါ်ထွက်လာနိုင် ပါသည်။

“ဇွဲကပင်တောင်” ဟူသည် မြန်မာပြည်အနေဖြင့် ကရင်ပြည်နယ် “ဒေသအမှတ်အသား” အဖြစ် သတ်မှတ်ထားပြီး ကရင်လူမျိုးတို့အဖို့ မိမိတို့ဒေသ၊ မိမိတို့လူမျိုးအဖို့ အထွတ်အမြတ်ထားရသော၊ တန်ဖိုးထားရာသော နေရာဒေသတစ်ခုဖြစ်ပြီး ထိုတောင်ကြီးနှင့်ပတ်သက်၍ ဝင့်ကြားမှု၊ ဂုဏ်ယူမှု စသော ခံစားမှုပြုအနက်တို့ ထင်ဟပ်လာစေပါသည်။ ထို့ကြောင့် “ဇွဲကပင်” ဟူသော အမည် မြန်မာလူမျိုးတစ်ဦးနှင့် ကရင်လူမျိုးတစ်ဦးတို့တွင် ထင်ဟပ်လာသော ခံစားမှုအနက် တူချင်မှတူနိုင်ပေမည်။

ထို့အတူ “စစ်ကိုင်းတောင်” ဟူသော အမည်ကို ကြားလိုက်ရသည်နှင့် ရင်ထဲတွင် အေးချမ်းသော ခံစားမှုတို့ ထင်ဟပ်လာတတ်ပါသည်။

“ပုဂံ” ဟူသည် ဒေသကိုဖော်ပြနေသော မြို့အမည်သာမကတော့ဘဲ မြန်မာ့ယဉ်ကျေးမှုတို့ ကိန်းအောင်းရာဟူသော ခံစားမှုပြုအနက်တို့လည်း ပေါ်ထွက်လာတတ်သည်။ ပုဂံမြေကို မြန်မာလူမျိုးတို့ အလေးအနက်ထားသော ဝင့်ကြားသော စိတ်ခံစားမှုများရှိကြသည်။

“ရွှေတိဂုံစေတီ” ဟူသော အမည်ကို ကြားလိုက်ရသည်နှင့် ကြည်နူးခြင်း၊ ကြည်ညိုခြင်း စသော ခံစားမှုများသာမက မိမိတို့၏ မြန်မာနိုင်ငံအတွက် တန်ဖိုးထားရာ အထွတ်အမြတ်ထားရာ ခံစားမှုများလည်း ထင်ဟပ်လာတတ်ပါသည်။ နိုင်ငံခြားတွင် အကြောင်းအမျိုးမျိုးကြောင့် ခေတ္တသွားရောက်နေကြသူများသည် ရွှေတိဂုံကိုမြင်လျှင် မိမိတိုင်းပြည်ကို ပြန်ရောက်ပြီ ဟူသောအသိဖြင့် အလွန်ချမ်းမြေ့ကြရတတ်ပါသည်။ “ရွှေတိဂုံစေတီ” သည် “နိုင်ငံတော်မျက်နှာ” ဟူသော တင်စားချက်နှင့်အညီ မြန်မာပြည်သူပြည်သားများအတွက် ခံစားမှုပြုအနက်အမျိုးမျိုးကို ဖြစ်ပေါ်စေသည်။

ထို့ကြောင့် တစ်ဦးဆိုင် အမည်နာမတို့တွင်မူ အကြောင်းအရာအမျိုးမျိုးကို အခြေခံ၍ ခံစားမှုပြ အနက်အမျိုးမျိုး ထင်ဟပ်စေနိုင်ကြောင်း တွေ့ရသည်။

၂။ ၆။ နေ့စဉ်သုံးစကားများနှင့် ခံစားမှုပြအနက်

နေ့စဉ်လှုပ်ရှားသွားလာနေရသော လူ့ဘဝကြီးတွင် ဘဝအခြေအနေအမျိုးမျိုး လူ့သဘာဝစရိုက်အမျိုးမျိုးတို့ ကြောင့်လည်း ခံစားမှုပြအနက်အမျိုးမျိုး ပေါ်ထွက်လျက်ရှိသည်။ လူတို့၏ ဓလေ့ထုံးစံအယူအဆ စသည်တို့ အပေါ်မူတည်၍လည်း ခံစားမှုအနက်မတူညီကြကြောင်းကိုလည်း တွေ့ရပါသည်။

“ကောင်မ” ဟူသော စကားလုံးသည် ရင်းနှီးကျွမ်းဝင်သူများတွင် ချစ်စနိုးခေါ်ဝေါ်ခြင်း ဟူသော စိတ်ခံစားမှုကို ဖြစ်ပေါ်စေသော်လည်း လူစိမ်းများအဖို့မူ ရိုင်းပျသော ခံစားမှုကို ဖြစ်ပေါ်စေတတ် ပါသည်။

ထို့ပြင် အချို့ရင်းနှီးသူအချင်းချင်း “ယောက်မ” ဟု ခေါ်ဝေါ်ကြရာတွင်လည်း ချစ်ခင်မှုပြ ခံစားမှုကို ဖြစ်ပေါ်စေတတ်သော်လည်း “သမီးယောက်မတွေ တည့်နေကြတယ်” ဟူသော အသုံးတွင်မူ စိတ်ခံစားမှုသည် တစ်မျိုးပြောင်းသွားစေနိုင်ပါသည်။

လောကကြီးတွင် သက်ရှင်လှုပ်ရှားနေသူများကို သတ္တဝါဟု ခေါ်ကြသည်။ သို့သော် “ဒီသတ္တဝါ” ဟူသော အသုံးသည် ရင်းနှီးကျွမ်းဝင်သူများအဖို့ နောက်ပြောင်ကျီစယ်သော ခံစားမှုကို ထင်ဟပ်စေနိုင် သော်လည်း မရင်းနှီးသော သူစိမ်းများအဖို့ ရိုင်းပျသော ခံစားမှုကို ထင်ဟပ်စေနိုင်ပါသည်။

ထို့အတူ “ခွေးကောင်” ဟူသော အသုံးနှုန်းသည်လည်း ချစ်ခင်နှစ်သက်၍ ချစ်စနိုးခေါ်ဝေါ်ခြင်း ဟူသော ခံစားမှုကို ထင်ဟပ်စေနိုင်သော်လည်း “ခွေးမျိုး” ဟုဆိုလျှင် နာကျည်းသောခံစားမှုကို ဖြစ်ပေါ်စေ နိုင်သည်။

အချို့ဝေါဟာရများမှာမူ သာမန်အားဖြင့် မည်သည့်ခံစားချက်မျိုးမှ မရှိသော်လည်း ကဗျာ၊ စာပေ၊ အလင်္ကာတို့နှင့်ယှဉ်၍ သုံးသောအခါ ခံစားမှုပြအနက် အမျိုးမျိုးထွက်လာတတ်သည်ကိုလည်း တွေ့ရပါသည်။ သာဓကအားဖြင့် - ဗေဒါပန်းသည် သာမန်အားဖြင့် ခရမ်းပြာရောင်ရှိ၍ လှပသောအပင်တစ်မျိုး၊ ဘဲ၊ ကြက် စသည်တို့၏ စားစရာတစ်မျိုးသာဖြစ်သည်။ သို့သော် ဆရာဇော်ဂျီ၏ -

ပန်းပန်လျက်ပဲ

- ညိုပြာပြာ လတာပြင့် ခြေရင်း။
- လှိုင်းတက်ရာ ဗေဒါတက်၊ လှိုင်းသက်ရာ ဆင်း။
- ဆင်းရဲလဲ မသက်သာ။
- အုန်းလက်ကြွ ရေပေါလော၊ မျောစုန်လို့လာ။

အဆင်းနဲ့အလာ၊ ဗေဒါမ အထွေး။

အုန်းလက်ကြွေ သူနဲ့ဘေး၊ ဆောင့်ခွဲရသေး။

➤ ဆောင့်ခွဲလဲ မသက်သာ။

နောက်တစ်ချိ ဒီတစ်လုံးက၊ ဖုံးလိုက်ပြန်ပါ။

မြုပ်လေပေါ့ ပေါ်မလာ၊ မဗေဒါ အလှ။

တစ်လံကွာ လှိုင်းအကြွ၊ ပေါ်လိုက်ပြန်ရ။

➤ ပေါ်ပြန်လဲ မသက်သာ။

ချောင်းအဆွယ် မြောင်းငယ်ထဲက၊ ဘဲထွက်လို့လာ။

ဘဲအုပ်မှာ တစ်ရာ နှစ်ရာ၊ ဗေဒါက တစ်ပင်တည်း။

အယက် အကန် ခံလို့

ဗေဒါပျံ အံကိုခဲ၊ ပန်းပန်လျက် ပဲ။ ။

“ဗေဒါလမ်း” ကဗျာကို ဖတ်ရသောအခါ ဗေဒါပန်းလေးများကို မြင်လိုက်ရသည်နှင့် စိတ်ခံစားမှုပြ အနက်မှာ တစ်မျိုးပြောင်းသွားသည်။ ဗေဒါပန်း၏ အားမာန်ကို အတုယူလိုစိတ်ခံစားလာရသည်။ ဆရာမင်းသုဝဏ် ၏ “သပြေညို” ကဗျာတွင်-

“သူခေါင်းမှာတဲ့ သပြေညို
ငါ့ခေါင်းမှာတဲ့ သပြေညို
တို့ပြေမှာ တို့မေကမ်းပါတဲ့
သပြေညို ရွှေကိုပန်းဟာက
လန်းလျက်ပါကို”

“နှစ်သစ်ဆုတောင်း” ကဗျာတွင်-

“နှစ်ဆန်းချိန်
ရိုပန်းခါခါနှိမ်လို့
မာရဇိန် ရှေ့တော်ဦးမှ
ပန်းသပြေချမ်းရေထူးရယ်နဲ့
ကျူးမြွက်ဆုတောင်း”

ထို့အတူ “သပြေပန်း”သည်လည်း ရိုးရိုးအပင်အရွက်ပင်ဖြစ်သည်။ သို့သော် “အောင်သပြေပန်းနှင့် ညောင်ရေလောင်းသည်” ဟူသော မြန်မာတို့၏ ဓလေ့ထုံးစံအရ သပြေပန်းသည် ဘဝအောင်မြင်မှုအတွက် အရေးပါသည်ဟူသော ခံစားမှုပြုအနက် ပေါ်ထွက်လာတတ်သည်။

အချို့သော ဝေါဟာရများမှာ ဝေါဟာရသက်သက်အဖြစ်ပင် ခံစားမှုပြုအနက်များ ပါဝင်နေတတ် သည်ကို တွေ့ရသည်။

သာမက - “ဆရာ” ဟူသော ဝေါဟာရသည် “ပညာသင်ကြားပေးသူ သွန်သင်ဆုံးမနည်းလမ်း ပြသူ”^၁ ဟူသော အနက်ရိုးအပြင် ထိုဝေါဟာရကို ကြားလိုက်မြင်လိုက်သည်နှင့် ကြည်ညိုလေးစားစိတ်၊ အားကိုးလိုစိတ်၊ ကြောက်ရွံစိတ် စသော ခံစားမှုတို့ကို ဖြစ်ပေါ်စေတတ်သည်။ သို့သော် “ဆရာစားချန်သည်” ဟူ၍ သုံးလိုက်ပါမူ မရိုးသားသောစိတ်ခံစားမှုကို ဖြစ်ပေါ်စေသည်။

ထို့အတူ “ထောင်” ဟူသော ဝေါဟာရသည် “တရားဥပဒေအရ ပြစ်ဒဏ်ရရှိသူကို အကျဉ်းချ ထားရာ အဆောက်အအုံ”^၂ ဟူသော အနက်ရိုးအပြင် ထိုစကားလုံးကို ကြားလိုက်မြင်လိုက်သည်နှင့် အပြစ်ဒဏ် ရှိသူရော မရှိသူပါ ကြောက်ရွံထိတ်လန့်စိတ်များ ဖြစ်ပေါ်လာတတ်သည်။

“ဘုရား” ဟူသော ဝေါဟာရသည် “သစ္စာလေးပါးကို အလိုလိုသိသော ပုဂ္ဂိုလ်မြတ်”^၃ ဟူသော အနက်ရိုးအပြင် “ဘုရား” ဟုကြားလိုက်သည်နှင့် ကြည်ညိုစရာ၊ ကိုးကွယ်စရာအတွက် အမြတ်ထားစရာ စသော ယုံကြည်မှုဆိုင်ရာ ခံစားမှုအနက်တို့ ပေါ်လွင်စေသည်။

“ကျား” ဟူသော ဝေါဟာရသည် “အဝါရောင်တွင် အနက်စင်းများရှိသည့် ကြောင်မျိုးဝင် သားရဲတိရစ္ဆာန်တစ်မျိုး”^၄ ဟူသော အဘိဓာန်အနက်ရှိသည်။ ထိုစကားလုံးကို ကြားလိုက်သည်နှင့် ကြောက်ရွံခြင်း၊ ထိတ်လန့်ခြင်း ဟူသော ခံစားမှုပြုအနက်များ ပေါ်လွင်စေသည်။

ထို့အတူ “အဖေ”၊ “အမေ” ဟူသော ဝေါဟာရတို့သည် ဖခင်၊ မိခင် ဖြစ်ခြင်းသာမက မှီခိုအားထားစရာ၊ လေးစားချစ်ခင်မြတ်နိုးစရာ စသော ခံစားမှုပြုအနက်တို့ ထင်ဟပ်စေပါသည်။

“အာဇာနည်” ဟူသော ဝေါဟာရသည်လည်း “သာမန်ထက် လက်ရုံးရည်၊ နှလုံးရည် ထူးကဲ သာလွန်၍ အများအကျိုးအတွက် အသက်စွန့်ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်သူ”^၅ ဟူသော အနက်ရိုးအပြင် အထင်ကြီးစရာ၊ လေးစားအားကျစရာ၊ ချစ်ခင်စရာ စသော ခံစားမှုပြုအနက်အမျိုးမျိုး ထင်ဟပ်စေပါသည်။

^၁ မြန်မာအဘိဓာန်၊ ၁၉၉၁၊ ၁၁၄
^၂ မြန်မာအဘိဓာန်၊ ၁၉၉၁၊ ၁၆၉
^၃ မြန်မာအဘိဓာန်၊ ၁၉၉၁၊ ၂၅၆
^၄ မြန်မာအဘိဓာန်၊ ၁၉၉၁၊ ၂၃
^၅ မြန်မာအဘိဓာန်၊ ၁၉၉၁၊ ၄၂၈

ထို့အတူ “အေအိုင်ဒီအက်စ် (AIDS)” ဟူသော ဝေါဟာရမှာ ရောဂါတစ်မျိုးဖြစ်ပြီး (ခုခံအား ကျဆင်းသောရောဂါ) ဟုအနက်ရှိသည်။ ထိုရောဂါအမည်ကို ကြားလိုက်သည်နှင့် ကြောက်ရွံ့ထိတ်လန့်ခြင်း အပြင် အထင်သေးခြင်း၊ သနားခြင်း စသည့် ခံစားမှုပြုအနက်တို့လည်း အနည်းအများ ထင်ဟပ်စေနိုင်ပါသည်။ တစ်နည်းအားဖြင့် လူမှုကိစ္စကို အကြောင်းပြု၍ ပေါ်ပေါက်လာသော ခံစားမှုသည် သက်ဆိုင်ရာစကားလုံးကိုပါ အငွေ့အသက်စွဲသွားသည့် သဘောဖြစ်သည်။ ဤသို့သော စကားလုံးမျိုးတို့သည် ခံစားမှုပြုအနက်ကို ဖော်ထုတ်မြဲဖြစ်ပေသည်။

ခြုံငုံသုံးသပ်ချက်

ခံစားမှုပြုအနက်သည် မြန်မာဘာသာစကားတွင် စကားလုံးတို့၌ အနက်အဓိပ္ပာယ်အမျိုးအစား (၇)မျိုးရှိသည့် အနက် စိတ်ကိုအခြေခံ၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော အနက်အဓိပ္ပာယ်ဖြစ်သည်။ လူတစ်ဦးချင်းစီအလိုက် ပြောင်းလဲနိုင် သကဲ့သို့ လူတစ်စု၊ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံအလိုက်လည်း ပြောင်းလဲတတ်သည်။ လူတို့၏ရိုးရာ၊ ဓလေ့၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ ယုံကြည်ကိုးကွယ်မှု စသည်တို့အရ ခံစားမှုပြုအနက်သည် အမျိုးမျိုးဖြစ်ပေါ်ပြောင်းလဲတတ်သည်။ ထို့ပြင် စကားပြောရာတွင် လေယူလေသိမ်း၊ အသံအနိမ့်အမြင့်၊ အတက်အကျတို့ကြောင့်လည်း ခံစားမှုပြုအနက် အမျိုးမျိုးကို ဖြစ်ပေါ်စေသည်။ ထို့ကြောင့် ခံစားမှုပြုအနက်ကို ဖော်ဆောင်သော အနက်တို့၌ အချိန်အခါ နေရာဒေသမရွေး အမျိုးမျိုးပြောင်းလဲဖြစ်ပေါ်နေတတ်ပါသည်။

ခံစားမှုပြုအနက်သည်လည်း ဘာသာစကားတွင် အရေးပါလှသည်။ ဘာသာစကားပြောဆိုသုံးစွဲသူ တို့၏ ခံစားမှုအမျိုးမျိုးတို့အရ ခံစားမှုပြုအနက်အမျိုးမျိုး ဖြစ်ပေါ်နေကြောင်း တွေ့ရသည်။ ခံစားမှုကိုဖော်ပြရာတွင် မနှစ်မြို့သည့် ခံစားမှုကိုပြသည့်သဘောဖြင့် မာထန်သည့် လေသံမျိုးဖြင့် ပြောဆိုပြီး ရင်းနှီးမှုပြသည့် သဘောဖြင့် ပေါ့ပေါ့လွင့်လွင့်လေသံမျိုးသုံးသည့်အခါမျိုးတွင် တွေ့ရတတ်သည်။ အချို့သော ဘာသာစကားအစိတ်အပိုင်း များမှာမူကား ခံစားမှုဖော်ထုတ်ခြင်းကို အဓိကတာဝန်အဖြစ် ထမ်းဆောင်ကြောင်း တွေ့ရသည်။ ၎င်းတို့တွင် “အလို” “အမလေး” “ဟေး” စသော အာမေဇိုတ်များသည် အဓိကဖြစ်သည်။ ထိုအာမေဇိုတ်များကို အသုံးပြုသော အခြားမည်သည့်အနက်ကိုမျှ ဖော်ဆောင်ခြင်းမရှိဘဲ ခံစားမှုပြု စိတ်သဘောထားများကိုသာ ဖော်ပြကြကြောင်း တွေ့နိုင်သည်။

နိဂုံး

မြန်မာဘာသာစကားကို ဘာသာစကားပညာရှင်များက ခေတ်အဆက်ဆက် စူးစမ်းလေ့လာခဲ့ကြသည်။ မြန်မာ့ ရိုးရာအစဉ်အလာနည်းများဖြင့် စူးစမ်းသော ဘာသာစကားပညာရှင်များလည်း ရှိပါသည်။ မြန်မာဘာသာစကားကို ဘာသာဗေဒပညာရပ်၊ အတ္ထုဗေဒပညာရပ်များဖြင့်လည်း လေ့လာဖော်ထုတ်နေပါသည်။ မြန်မာဘာသာစကားကို မြန်မာဘာသာစကားသင်ကြားသင်ယူမှုနှင့် ဆက်စပ်၍လည်းကောင်း၊ ပြောဆိုအသုံးပြုနေသော မြန်မာလူ့ဘောင် အဖွဲ့အစည်းနှင့် ဆက်စပ်၍လည်းကောင်း၊ မြန်မာ့အတွေးအမြင်နှင့် ဆက်စပ်၍လည်းကောင်း၊ မြန်မာစာပေ ရေးဖွဲ့ဖန်တီးမှုနှင့် ဆက်စပ်၍လည်းကောင်း၊ ပညာရပ်ချင်း ပေါင်းစပ်လေ့လာမှုများလည်း ပေါ်ထွန်းနေပြီ ဖြစ်ပါသည်။

ဘာသာစကားတစ်ခု၏ အနက်အဓိပ္ပာယ်ကောက်ယူရာတွင် ရိုးစင်းစွာ ကောက်ယူနိုင်သကဲ့သို့ ထူးထွေသော သဘောများလည်း ပါဝင်နေပါသည်။ အနက်အဓိပ္ပာယ်သည် လေ့လာ၍ မကုန်နိုင်လောက်အောင် များပြားလှပါသည်။ စကားပြောဆိုရာတွင် အနက်အဓိပ္ပာယ်ကြောင့် ရင်းနှီးကျွမ်းဝင်မှုကို ပေးနိုင်သကဲ့သို့ တစ်ခါတစ်ရံတွင် ဆက်ဆံရေးပျက်ပြားအားနည်းသွားတတ်သော သဘောလည်းရှိသည်။

မြန်မာဘာသာစကားသည် သာမန်အားဖြင့် ကြားလိုက်မြင်လိုက်သည်နှင့် ခံစားမှုအမျိုးမျိုး လူမှုအခြေအနေအမျိုးမျိုးကို ထင်ဟပ်ပြနိုင်သော သဘောရှိသည်။ ထို့ကြောင့် ဘာသာစကားကို ကျွမ်းကျင်စွာ အသုံးပြုနိုင်ခြင်းဖြင့် မိမိဖုံးကွယ်လိုသော လူမှုအခြေအနေကို အတော်အတန်ဖုံးကွယ်နိုင်သည့်အပြင် မိမိ ဖော်ထုတ်လိုသော လူမှုအခြေအနေကိုလည်း အမွမ်းတင် ထင်ရှားစေနိုင်တတ်သည်။ ထို့ကြောင့် အချို့သော စကားလုံးများကို သုံးသည့်အခါ လိုအပ်သော အနက်အဓိပ္ပာယ်ရောက်အောင် သတိထားသုံးသင့်ပေသည်။

မြန်မာဘာသာစကားကို နေ့စဉ်သုံးစွဲနေကြသောသူတို့သည် မိမိတို့ ပြောဆိုနေသော ဘာသာစကား၏ အနက်အဓိပ္ပာယ် အမျိုးအစားများကို တိတိကျကျ သိချင်မှသိနိုင်ကြမည် ဖြစ်ပါသည်။ “နီးလွန်းလျှင် မမြင်တတ်” ဟူသောသဘောအတိုင်း ကိုယ့်ဘာသာစကား၏ အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို လေးလေးနက်နက် မစဉ်းစားမိ၊ မမြင်မိသူများ ရှိတတ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဤစာတမ်းကို ဖတ်မိသူတို့အတွက် မြန်မာဘာသာစကား ၏ အနက်အဓိပ္ပာယ်အမျိုးအစားများကို ခွဲခြားသိမြင်လာနိုင်ရန် မြန်မာဘာသာစကားကို ကျွမ်းကျင်စွာ အသုံးပြုလာနိုင်ရန် တစ်ဖက်တစ်လမ်းမှ အထောက်အကူပေးနိုင်လိမ့်မည်ဟု ခံယူမိပါသည်။

ကျမ်းကိုးစာရင်း

ကျော်အောင်စံထားဆရာတော်၊ ဒုတိယ။ ၁၉၆၆။ *ဝေါဟာရတ္ထပကာသနီကျမ်း၊ ဒုတိယအကြိမ်* ။

ရန်ကုန်။ လယ်တီမဏ္ဍိုင်စာအုပ်တိုက်။

ခင်မင်၊ မောင်၊ (ခန့်ဖြူ)။ ၂၀၀၁။ *တစ်သံ နှစ်သံ သုံးလေးသံ* ။ ရန်ကုန်။ ကံသာပုံနှိပ်တိုက်။

ခင်မင်၊ ဒေါက်တာ။ ၂၀၀၄။ *အတ္ထပေဒနိဒါန်း* ။ ရန်ကုန်။ ပညာတန်ဆောင်ပုံနှိပ်တိုက်။

ခင်မင်၊ မောင်၊ (ခန့်ဖြူ)။ ၂၀၀၅။ *သက်တံရောင်စုံ ဘာသာစကား* ။ ရန်ကုန်။ ကြယ်နီစာပေတိုက်။

ထွန်းမြင့်၊ ဦး။ ၁၉၉၅။ *ဘာသာဗေဒ* ။ ရန်ကုန်။ G.E.C ပညာရေးသမဝါယမလီမိတက်။

ဖေမောင်တင်၊ ဦး။ ၁၉၂၀။ *မြန်မာစာပေသမိုင်း၊ ပဉ္စမကြိမ်* ။ ရန်ကုန်။ သုဓမ္မဝတီစာပုံနှိပ်တိုက်။

မင်းသုဝဏ်။ ၂၀၀၃။ *မြန်မာစာမြန်မာမှု* ။ ရန်ကုန်။ အိပ်မက်ဦးစာပေ။

မြန်မာအဘိဓာန် ။ ၁၉၉၁။ ရန်ကုန်။ မြန်မာစာအဖွဲ့။

လတ်၊ ဦး။ ၁၉၂၆။ *ရွှေပြည်စိုး* ။ ရန်ကုန်။ မြန်မာပြည်ဗုဒ္ဓဘာသာသင်္ဂဟသနာပြုစာပုံနှိပ်စက်။

သိန်းနိုင်၊ မောင်။ ၁၉၈၁။ *အဓိပ္ပာယ်ကို အသုံးပြုဘာသာဗေဒအမြင်ဖြင့် စိစစ်လေ့လာချက်* ။ ရန်ကုန်

တက္ကသိုလ် မဟာဝိဇ္ဇာဘွဲ့အတွက်တင်သွင်းသောကျမ်း။

Leech, Geoffrey. 1960. *“The meaning of meaning”*; *Semantics*. London, Rout Ledge and Kegan Paul Ltd.

Lyons, John. 1968. *“Introduction to Theoretical Linguistics”*, Cambridge University Press.

Palmer, F.R. 1976. *Semantics; “a new outline”*, Cambridge University Press.

ကျေးဇူးတင်လွှာ

အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ သမဝါယမနေ့အထိမ်းအမှတ် စာတမ်းဖတ်ပွဲတွင် စာတမ်းရေးသား ဖတ်ကြားခွင့်ပြုပေးပါသော ဒေါက်တာရီရီဝင်း (ပါမောက္ခချုပ်၊ သမဝါယမတက္ကသိုလ်၊ သန်လျင်)၊ ဒေါ်မြင့်မြင့်စိန် (ဒုတိယပါမောက္ခချုပ်၊ သင်ကြား၊ သမဝါယမတက္ကသိုလ်၊ သန်လျင်)၊ ဒေါက်တာအေးအေးမော် (ပါမောက္ခ၊ ဌာနမှူး၊ မြန်မာစာဌာန၊ သမဝါယမတက္ကသိုလ်၊ သန်လျင်)၊ မြန်မာစာပေနှင့် အတ္ထုဗေဒပညာရပ်ကို လေ့လာ ဆည်းပူးခွင့်ပေးခဲ့ပါသော ဆရာကြီး ဒေါက်တာခင်အေး (အငြိမ်းစား ပါမောက္ခ၊ ဌာနမှူး၊ မြန်မာစာဌာန၊ ရန်ကုန် တက္ကသိုလ်)နှင့် ဆရာမကြီး ဒေါ်သန်းသန်း (အငြိမ်းစား ပါမောက္ခ၊ ဌာနမှူး၊ မြန်မာစာဌာန၊ ဒဂုံတက္ကသိုလ်)၊ အဘက်ဘက်မှ အကူအညီပေးခဲ့ပါသော သမဝါယမတက္ကသိုလ် (သန်လျင်)၊ မြန်မာစာဌာနမှ ဆရာမများ၊ ဝန်ထမ်းများအားလုံးနှင့် သင်ပြ၊ မြင်ရ၊ ကြားနာရပါသော ဆရာ၊ ဆရာမအပေါင်းတို့အား အထူးကျေးဇူးတင်၍ ပါကြောင်း အလေးအနက် မှတ်တမ်းတင်အပ်ပါသည်။